

Mezinárodní právo

Kolizní úprava rodinného práva a mezinárodní právo soukromé procesní



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

Kolizní úprava rodinného práva



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Forma uzavření manželství a Osobní majetkové poměry manželů**
 - **§ 48 ZMPS**
 - (1) Způsobilost osoby uzavřít manželství, jakož i podmínky jeho platnosti se řídí právním řádem státu, jehož je tato osoba občanem.
 - (2) Forma uzavření manželství se řídí právním řádem platným v místě, v němž se manželství uzavírá.
 - (3) Uzavření manželství na zastupitelském úřadu České republiky v zahraničí se řídí českým právním řádem.
 - (4) Státní občan České republiky nemůže uzavřít manželství na zastupitelském úřadu cizího státu v České republice.
 - **§ 49 ZMPS**
 - (1) Osobní poměry manželů se řídí právním řádem státu, jehož jsou oba občany. Jsou-li občany různých států, řídí se tyto poměry právním řádem státu, v němž mají oba manželé obvyklý pobyt, jinak českým právním řádem.
 - (3) Majetkové poměry manželů se řídí právním řádem státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt (**lex domicilii**); jinak právním řádem státu, jehož jsou oba manželé občany (**lex patriae**); jinak českým právním řádem (**lex fori**).
-

Kolizní úprava rodinného práva



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- **Majetkové poměry manželů**
 - Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství
 - Čl. 22 Nařízení Rady (EU) 2016/1103
 - Manželé či budoucí manželé se mohou dohodnout, že si zvolí nebo změní právo rozhodné pro své majetkové poměry v manželství, za předpokladu, že se jedná o některé z následujících práv:
 - a) právo státu, v němž mají manželé nebo budoucí manželé nebo jeden z nich obvyklý pobyt v době uzavření dohody; nebo
 - b) právo státu, jehož je některý z manželů nebo budoucích manželů v době uzavření dohody státním příslušníkem
 - Čl. 26 Nařízení Rady (EU) 2016/1103
 - Při neexistenci dohody o volbě práva podle článku 22 je právem rozhodným pro majetkové poměry v manželství právo státu:
 - a) v němž mají manželé první společný obvyklý pobyt po uzavření manželství, nebo pokud takový stát není,
 - b) jehož jsou oba manželé v době uzavření manželství státními příslušníky, nebo pokud takový stát není,
 - c) k němuž mají oba manželé v době uzavření manželství s přihlédnutím ke všem okolnostem nejužší vazbu.
-

- **Zrušení manželství rozvodem, zánik manželství: § 50 ZMPS**
 - **Nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (dále jen „nařízení Brusel II ter“)**
 - **Čl. 3:** Ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné soudy členského státu,
 - a) na jehož území:
 - mají manželé obvyklý pobyt,
 - měli manželé poslední obvyklý pobyt, pokud zde jeden z nich ještě bydlí
 - má odpůrce obvyklý pobyt
 - v případě společného návrhu má alespoň jeden z manželů obvyklý pobyt
 - má navrhovatel obvyklý pobyt, pokud zde pobýval nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu, nebo
 - má navrhovatel obvyklý pobyt, pokud zde pobýval nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu, a zároveň je státním příslušníkem tohoto členského státu, nebo
 - b) jehož státním příslušníkem jsou oba rodiče.
-

Kolizní úprava rodinného práva



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- **Zrušení manželství rozvodem, zánik manželství: § 50 ZMPS**
 - **Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (Řím III)**
 - Čl. 8: V případě, že nedojde k volbě podle článku 5, řídí se rozvod a rozluka právem státu:
 - a) v němž mají manželé obvyklé bydliště v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo popřípadě
 - b) v němž měli manželé poslední obvyklé bydliště, pokud k ukončení pobytu nedošlo dříve než rok před zahájením řízení u soudu a jeden z manželů v tomto státě pobývá ještě v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo popřípadě
 - c) jehož státní příslušnost mají oba manželé v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo popřípadě
 - d) u jehož soudu bylo zahájeno řízení.
 - **Příklad č.1:** Manželé, z nichž jeden má českou státní příslušnost a druhý francouzskou, žijí v Bruselu. Manželé se chtějí rozvést. U kterého soudu je možné podat návrh na rozvod?
 - **Příklad č. 2:** Občanka ČR se provdala za rakouského státního příslušníka. Po svatbě žili nejprve ve Vídni, poté se přestěhovali do Prahy, kde se jim narodila dcera. Otec od rodiny následně odešel a vrátil se do Vídně. Matka zůstala s dcerou v Praze. Chce podat návrh na rozvod a svěření dítě do péče. U kterého soudu může podat návrh?
-

- **Poměry mezi rodiči a dětmi**
 - Na této úrovni existuje řada mezinárodních úmluv, z nichž jsou odvozovány speciální ustanovení týkající se úpravy poměru mezi rodiči a dětmi. Existuje mnoho bilaterálních a multilaterálních smluv týkajících se této problematiky, např.:
 - Úmluva o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů ze dne 23.11.2007
 - Haagská úmluva ze dne 15.4.1958 o uznání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti vůči dětem
 - Haagská úmluva o rozhodném právu na vyživovací povinnost k dětem ze dne 24.10.1956
 - Rozhodnutí Rady ze dne 30. listopadu 2009 o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím
 - Nařízení o výživném, tedy nařízení č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, které s ohledem na zvolený způsob úpravy neobsahují kolizní normy
 - Nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (dále jen „nařízení Brusel II ter“)
-

- **Poměry mezi rodiči a dětmi**
 - Nařízení Brusel II ter má přednostní aplikaci za předpokladu, že dotčena osoba dítěte má obvyklý pobyt v členském státě EU.
 - Základním kritériem pro určení mezinárodní pravomoci je jak podle nařízení Brusel II ter, tak podle Haagské úmluvy obvyklý pobyt dítěte.
 - **Obecná příslušnost**
 - **Čl. 7 odst. 1 Nařízení Brusel II ter**
 - Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské odpovědnosti k dítěti, které má v době zahájení řízení obvyklý pobyt na území tohoto členského státu.
 - **Příslušnost založená na přítomnosti dítěte**
 - **Čl. 11 Nařízení Brusel II ter:** Pokud nelze zjistit obvyklý pobyt dítěte a nelze zjistit příslušnost podle čl. 10, jsou příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě zdržuje.
 - **Příslušnost v případech únosu dítěte**
 - **Čl. 9 Nařízení Brusel II ter:** V případech protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklý pobyt bezprostředně před svým protiprávním přemístěním nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklý pobyt v jiném členském státě.
-

- **Nároky matky dítěte vůči jeho otci**
 - § 59 ZMPS: Nároky matky dítěte vůči jeho otci, za něhož není provdána, se řídí právním řádem státu, v němž má matka v době narození dítěte obvyklý pobyt. Matka se může dovolat použití právního řádu státu, jehož je občankou v době narození dítěte. Nároky neprovdané těhotné ženy se řídí právním řádem státu, ve kterém má v době podání návrhu obvyklý pobyt, ledaže se dovolá použití právního řádu státu, jehož je v době podání návrhu občankou.
 - **Haagský protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti** – řeší změny rozhodného práva s ohledem na změnu obvyklého pobytu.
 - Čl. 3 odst. 1 Haagského protokolu: Vyživovací povinnosti se řídí právem státu, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu, nestanoví-li tento protokol jinak.
 - Čl. 3 odst. 2 Haagského protokolu: V případě změny místa obvyklého pobytu oprávněného se použije právo státu, v němž má oprávněný nové místo obvyklého pobytu, a to od okamžiku takové změny.
-

Kolizní úprava rodinného práva



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Osvojení**
 - **Úmluva o právech dítěte z 8. dubna 1991**, která akcentuje zejména ochranu zájmů osvojeného dítěte, vyloučení smluvních osvojení a zakotvení souhlasu orgánu dotčeného státu s mezinárodním osvojením
 - **Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z 29. května 1993**, která přináší základní standardy pro mezinárodní osvojení a specifikaci ústředního orgánu u přijímacího státu, kterým náleží posouzení budoucích osvojitelů jako vhodných a způsobilých pro řádný průběh osvojení.
 - Úloha Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně
 - § 61 ZMPS
 - (1) K osvojení je třeba splnit podmínky stanovené právním řádem státu, jehož občanem je osvojenec, i státu, jehož občanem je osvojitel.
 - (2) Mají-li osvojující manželé různou státní příslušnost, musí být splněny podmínky právních řádů obou manželů určených podle jejich státní příslušnosti a právního řádu státu, jehož občanem je osvojenec.
-

- Soubor právních norem, které upravují postup soudů a jiných orgánů a účastníků a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o soukromoprávních věcech, v němž se vyskytuje mezinárodní prvek
 - Součást mezinárodního práva soukromého
 - Každý stát má své vlastní mezinárodní procesní právo
 - Jedná se o případy, kdy je účastníkem řízení cizinec nebo je nezbytné vykonat jistý procesní úkon v zahraničí, a to např. doručit předvolání, posoudit důkazní moc cizozemské veřejné listiny či vyslechnout svědka či znalce.
 - Prameny mezinárodního procesního práva jsou vnitrostátní předpisy (u nás konkrétně zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, příp. zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů), dále pak mnohostranné a dvoustranné mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána a v neposlední řadě přímo použitelné právní předpisy Evropské unie.
-

Pojem cizího rozhodnutí



- Pro účely mezinárodního práva soukromého, respektive v rámci uznávání a výkonu cizích rozhodnutí, rozumíme cizím rozhodnutím akt aplikace práva, ze kterého vyplývají určitá práva či povinnosti pro účastníky řízení.
 - Primárně je tedy třeba předpokládat, že těmito budou rozhodnutí vydaná soudem cizího státu.
 - Vedle soudu ale mohou o věcech soukromoprávní povahy rozhodovat i jiné správní orgány cizího státu, jestliže k tomu byly zmocněny patřičným právním předpisem; označení těchto orgánů je pak pro účely uznání či výkonu rozhodnutí irelevantní.
 - Stejně tak není vůbec podstatné, jakým způsobem je výše uvedené rozhodnutí označeno, tedy rozsudek, výnos, usnesení, nález aj.
-

Uznání cizích státních rozhodnutí



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Uznání rozhodnutí spočívá v tom, že se cizímu rozhodnutí přiznávají tytéž právní účinky, jako by šlo o rozhodnutí tuzemské.
 - Důsledkem takového uznání je takový právní stav, jaký by nastal, kdyby o téže věci bylo stejně rozhodnuto tuzemským orgánem.
 - Jinak lze uznání cizího rozhodnutí rovněž definovat jako činnost či proces soudu či jiného orgánu, v rámci kterého se zkoumá, zda cizí rozhodnutí splňuje podmínky pro to, aby mu mohly být přiznány právní účinky v tuzemsku, případně stav, kterého se má uznáváním coby procesem dosáhnout.
 - **Zásada ne bis in idem (ne dvakrát o tomtéž).**
 - § 14 ZMPS Rozhodnutí soudů cizího státu a rozhodnutí úřadů cizího státu o právech a povinnostech, o kterých by podle jejich soukromoprávní povahy rozhodovaly v České republice soudy, stejně jako cizí soudní smíry a cizí notářské a jiné veřejné listiny v těchto věcech (dále jen „cizí rozhodnutí“) mají v České republice účinnost, jestliže nabyla podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci a byla-li uznána českými orgány veřejné moci.
-

Uznání a výkon cizích státních rozhodnutí



- § 15 ZMPS
 - Pokud v dalších ustanoveních tohoto zákona není stanoveno něco jiného, nelze pravomocná cizí rozhodnutí uznat, jestliže
 - a) věc náleží do výlučné pravomoci českých soudů, nebo jestliže by řízení nemohlo být provedeno u žádného orgánu cizího státu, kdyby se ustanovení o příslušnosti českých soudů použilo na posouzení pravomoci cizího orgánu, ledaže se účastník řízení, proti němuž cizí rozhodnutí směřuje, pravomoci cizího orgánu dobrovolně podrobil,
 - b) o témže právním poměru se vede řízení u českého soudu a toto řízení bylo zahájeno dříve, než bylo zahájeno řízení v cizině, v němž bylo vydáno rozhodnutí, jehož uznání se navrhuje,
 - c) o témže právním poměru bylo českým soudem vydáno pravomocné rozhodnutí nebo bylo-li v České republice již uznáno pravomocné rozhodnutí orgánu třetího státu,
 - d) účastníku řízení, vůči němuž má být rozhodnutí uznáno, byla odňata postupem cizího orgánu možnost řádně se účastnit řízení, zejména nebylo-li mu doručeno předvolání nebo návrh na zahájení řízení,
 - e) uznání by se zjevně přičilo veřejnému pořádku, nebo
 - f) není zaručena vzájemnost; vzájemnost se nevyžaduje, nesměruje-li cizí rozhodnutí proti státnímu občanu České republiky nebo české právnické osobě.
-

Výkon cizích státních rozhodnutí



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Výkon rozhodnutí spočívá v přinucení osoby, které je cizím rozhodnutím uložena určitá povinnost, ke splnění takové povinnosti, pakliže ji na základě rozhodnutí sama nesplnila; jde tedy o období výkonu rozhodnutí českého orgánu.
 - Výkon rozhodnutí pak logicky předpokládá uznání.
 - Při výkonu cizího rozhodnutí soudy postupují podle českých procesních předpisů.
-

Uznání a výkon cizích státních rozhodnutí



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Nařízení EP a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I bis)**
 - Rozhodnutí vydané v zemi EU má být uznáno v ostatních zemích EU, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení. Rozhodnutím se rozumí každé rozhodnutí vydané soudem země EU bez ohledu na to, je-li označeno jako rozsudek, usnesení, příkaz nebo nařízení výkonu rozhodnutí. Cizí rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.
 - Čl. 45: Rozhodnutí se neuzná:
 - je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem země EU, v níž se o uznání žádá;
 - jestliže žalovanému nebyl doručen návrh na zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem;
 - je-li neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi týmiž stranami v zemi EU, v níž se o uznání žádá;
 - je-li neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v jiné zemi EU nebo v zemi mimo EU v řízení mezi týmiž stranami a pro tentýž nárok.
-

Uznání a výkon cizích státních rozhodnutí



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PŘÍKATĚLSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Brusel II ter - nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019, o příslušnosti, uznání, výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí**
 - Čl. 39: Na základě nařízení musí každá země EU automaticky uznávat rozhodnutí ve věcech manželských a věcech rodičovské zodpovědnosti vydaná v jiné zemi EU. Uznání může být odepřeno, například pokud:
 - - je uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem
 - - odpůrce neobdržel dokument zahajující řízení v časovém předstihu, který by mu umožnil zařídit si právní obhajobu (v případech, kdy bylo rozhodnutí vydáno v nepřítomnosti odpůrce),
 - - je uznání neslučitelné s jiným rozhodnutím vydaným v řízení mezi stejnými stranami
 - Čl. 39: U rozhodnutí týkajících se rodičovské zodpovědnosti může být uznání odepřeno, i pokud:
 - - dítě nedostalo příležitost být vyslechnuto
 - - na žádost osoby, která prohlašuje, že rozhodnutí zasahuje do její rodičovské zodpovědnosti, pokud bylo vydáno, aniž mohla tato osoba využít práva být vyslechnuta
-

- Jedná se o pomoc mezi justičními orgány různých států například při provádění některých úkonů (dožádání).
 - Za úkony právní pomoci dožadované v cizině se považují procesní úkony, včetně úkonů zajišťovacích, doručování rozhodnutí a dalších písemností z trestního řízení vedeného v ČR subjektu, který se zdržuje nebo má sídlo v cizině, opatření a postoupení spisového materiálu, věcných a listinných důkazů a informací postupem jiným než provedením procesního (vyšetřovacího, resp. zajišťovacího) úkonu.
 - Dále také opatření a postoupení informace o právní úpravě druhého státu, která je relevantní pro postup orgánů ČR činných v trestním řízení.
 - Platí zásada svrchovanosti - o provedení úkonu je třeba požádat cizí orgán
-

Mezinárodní arbitráž (mezinárodní rozhodčí řízení)



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Arbitráž se často používá jako způsob řešení sporů i v oblasti mezinárodního práva.
 - Rozhodčí řízení je obvykle považováno za výhodnější alternativu s ohledem na nezávislost na soudech příslušného státu.
 - Dalším podstatným aspektem je rychlost a možnost výběru rozhodce disponujícího kvalifikací pro příslušný obor práva či obchodu.
 - Výkon rozhodčích nálezů v mezinárodním kontextu je zaručen mezinárodními smlouvami, zejména **Newyorskou úmluvou o uznání a výkonu rozhodčích nálezů** vstoupila v platnost v roce 1959.
 - Vždy ale hrozí subjektivita arbitra.
-

- DOBIÁŠ P., Z. KUČERA, T. MACH a B. POLÁČEK, 2014. *Sbírka příkladů z mezinárodního práva soukromého*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-81-6.
 - KUČERA, Z., 2015. *Mezinárodní právo soukromé*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk. ISBN 978-80-7380-550-0.
 - MALACKA M. a L. RYŠAVÝ, 2019. *Mezinárodní právo soukromé*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-358-2.
 - PAUKNEROVÁ, M., N. ROZEHNALOVÁ, M. ZAVADILOVÁ a KOLEKTIV, 2013. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7478-368-5.
 - ROZEHNALOVÁ, N., K. DRLIČKOVÁ, T. KYSELOVSKÁ a J. VALDHANS, 2018. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7598-123-3.
-



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Dekuji za pozornost
